

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ української філології та соціальних наук
КАФЕДРА української і всесвітньої історії та культури

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

(назва навчальної дисципліни)

освітній ступінь бакалавр
(назва освітнього ступеня)

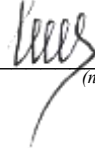
галузь знань 08 Право
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність 081 Право
(код і назва спеціальності)

тип дисципліни обов'язкова
(обов'язкова / вибіркова / факультативна)

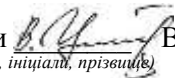
ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньо-професійної програми

_____
І.В. Плахіна4
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою української і всесвітньої історії та
культури
протокол № _13_ від 05.06.2018 р.

Завідувач кафедри В.Г. Церковна
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова науково-методичної ради факультету

_____
І.С. Циганок
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми:

Овчатова-Редько Алла Олександрівна,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри
української і всесвітньої історії та культури

Рецензенти програми:

Плахіна Ірина Вікторівна, кандидат

юридичних наук, доцент кафедри української і
всесвітньої історії та культури;

1. ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна	Заочна
Кількість кредитів:4	Лекції:	
	24	6
Модуль:1	Практичні заняття:	
Загальна кількість годин:120		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом:3	Лабораторні заняття:	
Семестр:5	Семінарські заняття:	
	22	6
Тижневе навантаження (год.):	Консультації:	
- аудиторне:3	2	
- самостійна робота:8	Індивідуальні заняття:	
Форма підсумкового контролю:екзамен		
Мова навчання: українська	Самостійна робота:	
	72	108

2. МЕТА ДИСЦИПЛІНИ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є науково-теоретичні положення еколого-правового спрямування, норми Конституції України, міжнародних договорів, належним чином імплементованих Україною, чинного національного законодавства, які регулюють суспільні екологічні відносини у галузі використання природних ресурсів, охорони навколишнього природного середовища та забезпечення екологічної безпеки

Метою викладання навчальної дисципліни «Екологічне право» є ознайомлення студентів з основами екологічного права та природоохоронного законодавства, правовою дійсністю та особливостями екологічних відносин; формування ціннісних орієнтирів і наукового погляду, на яких ґрунтується екологічно свідоме поведінка особи в сучасному світі; виявлення актуальних проблем екологічного характеру, які чинять негативний і руйнуючий вплив на навколишнє природне середовище, загрожують екологічній безпеці держави та існуванню самої людини; орієнтування студентів на пріоритети збалансованого розвитку, розв'язання нагальних екологічних проблем, реалізацію та захист екологічних прав громадян.

Передумови для вивчення дисципліни: «Теорія держави і права», «Конституційне право України» «Міжнародне публічне і приватне право».

Міждисциплінарні зв'язки: «Кримінальне право», «Адміністративне право і процес України», «Цивільне право України».

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Для обов'язкових навчальних дисциплін

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей та програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Право».

Інформація про компетентності та відповідні їм програмні результати навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів	Програмні результати навчання
Загальні компетентності (ЗК)			
ЗК 2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ПРН 1	Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин;
ЗК 3	Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.	ПРН 2	Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання;
ЗК 7	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.	ПРН 6	Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему;
ЗК 15	Прагнення до збереження навколишнього середовища.	ПРН 4 ПРН 5	Формулювати власні обгрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обгрунтованістю;
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)			
СК 8	Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права	ПРН 20	Навчатися з метою поглиблення набутих та здобуття нових фахових знань.
СК 12	Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обгрунтовувати правові позиції.	ПРН 13	Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло
СК 13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.	ПРН 20	Навчатися з метою поглиблення набутих та здобуття нових фахових знань.
СК 14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.	ПРН 23	Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Матриця відповідності компетентностей результатам навчання за дисципліною

Шифр компетентності	Результати навчання			
	Знання	Уміння	Комунікація	Автономність та відповідальність
ЗК 2		ПРН 1		ПРН 1
ЗК 3		ПРН 2	ПРН 2	ПРН 2
ЗК 7	ПРН 6	ПРН 6		ПРН 6
ЗК 15		ПРН 4 ПРН 5	ПРН 4 ПРН 5	
СК 8	ПРН 20	ПРН 20	ПРН 20	ПРН 20
СК 12		ПРН 13	ПРН 13	
СК 13	ПРН 20	ПРН 20		ПРН 20
СК 14		ПРН 23	ПРН 23	

4. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви модулів / тем	Кількість годин (денна форма навчання)							Кількість годин (заочна форма навчання)						
		Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота	Аудиторні	Лекції	Семінарські (практичні)	Лабораторні	Консультації	Індивідуальні заняття	Самостійна робота
1.	Предмет, метод, система та принципи екологічного права	6	4	2	-	-	-	8	3	2	1	-	-	-	12
2.	Джерела екологічного права	4	2	2	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	12
3.	Управління природокористуванням та охороною довкілля	4	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	10
4.	Екологічні права та обов'язки громадян	4	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	10
5.	Право власності на природні ресурси	4	2	2	-	-	-	8	4	2	2	-	-	-	12
6.	Право природокористування	8	4	4	-	-	-	6	2	1	1	-	-	-	10
7.	Правове забезпечення екологічної безпеки	4	2	2	-	-	-	6	2	1	1	-	-	-	10
8.	Правові засади економічного механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища	4	2	2	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	10
9.	Правова охорона атмосферного повітря в Україні	4	2	2	-	-	-	6	1	-	1	-	-	-	10
10.	Правова охорона тваринного світу в	4	2	2	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	12

Україні.															
МКР	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
Проведення консультацій	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Разом:120	48	24	22	-	2	-	72	12	6	6	-	-	-	-	108

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни за темами

Тема 1. «Предмет, метод, система та принципи екологічного права»

Поняття екологічного права як галузі права; етапи його становлення та розвитку. Поняття, сутність та зміст еколого-правових відносин, їх класифікація (земельні, водні, надрові, рослинні, фауністичні, атмосферноповітряні, охоронні та ін.). Предмет екологічного права. Об'єкти та суб'єкти екологічного права. Їх види та особливості: об'єкти – земельні, водні, надрові, рослинні ресурси, тваринний світ, атмосферне повітря, сонячна, вітряна, термічна енергія та інші природні ресурси; суб'єкти – організації (установи) та громадяни України, іноземні юридичні та фізичні особи, відповідні органи управління в галузі екології. Особливості методу правового регулювання екологічних відносин. Необхідність використання адміністративного, цивільно-правового регулювання екологічних відносин (змішаний метод).

Система екологічного права як самостійної галузі права, науки, навчальної дисципліни. Загальна та особлива частини екологічного права. Підгалузі права: земельне, водне, надрове, рослинне, фауністичне, атмосферно-повітряне, охоронне право та ін. Співвідношення з іншими галузями права. Принципи екологічного права та екологічного законодавства щодо забезпечення екологічної політики держави: принцип правового забезпечення гармонізації взаємодії суспільства і природи, принцип правового забезпечення раціонального та ефективного використання природних ресурсів, принцип правового закріплення пріоритетності екологічних вимог, принцип правового забезпечення належної охорони довкілля та ін. Особливості застосування норм Європейського Союзу в умовах вступу України у ВТО.

Тема 2. «Джерела екологічного права»

Поняття, загальна характеристика і система джерел екологічного права. Конституція України – основне джерело екологічного права. Закон України "Про охорону навколишнього природного середовища" як базовий закон у системі джерел екологічного права. Кодифіковані нормативно-правові акти в системі використання, охорони та відтворення природних ресурсів – Кодекс про надра, Лісовий кодекс, Водний кодекс, Земельний кодекс, Повітряний кодекс України. Поресурсові закони – спеціалізовані джерела екологічного права України (Закони України "Про природно-заповідний фонд", "Про екологічну мережу", "Про охорону атмосферного повітря", "Про тваринний світ", "Про рослинний світ", "Про виключну (морську) економічну зону України", "Про курорти" та ін.).

Підзаконні нормативно-правові акти органів центральної виконавчої влади та спеціалізованих органів управління як джерела екологічного права (укази Президента, декрети та постанови Кабінету Міністрів України, розпорядження місцевих державних адміністрацій).

Локальні нормативні акти як джерела екологічного права органів місцевого самоврядування. Роль судової практики в регулюванні екологічних відносин. Міжнародні договори та інші міжнародно-правові акти як джерела екологічного права. Особливості застосування положень Оргуської конвенції "Про доступ до інформації і участь громадськості у прийнятті рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля" (1998).

Тема 3. «Управління природокористуванням та охороною довкілля»

Загальна характеристика управління природокористуванням та охороною довкілля як різновиду соціального управління. Поняття та види управління в галузі охорони навколишнього природного середовища як складова економіко-правового механізму держави. Поняття та зміст функцій управління природокористуванням та охороною довкілля. Загальна характеристика організаційних, попереджувально-охоронних та стабілізаційних функцій екологічного управління. Процедура реалізації функцій управління природокористуванням та охороною довкілля (екологоправовий процес). Система та повноваження органів управління природокористуванням та охороною довкілля загальної та спеціальної компетенції.

Повноваження органів державного управління в галузі природокористування та охорони довкілля. Компетенція Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України в галузі охорони навколишнього природного середовища. Компетенція і основні завдання Міністерства екології та природних ресурсів України, інших спеціально уповноважених органів в галузі охорони навколишнього природного середовища. Повноваження громадських об'єднань в галузі природокористування і охорони довкілля. Екологічні правомочності органів місцевого самоврядування. Правове забезпечення участі громадськості в екологічному управлінні природокористуванням та охороною довкілля. Повноваження громадських об'єднань в галузі охорони навколишнього природного середовища, його призначення у демократичному суспільстві.

Тема 4. «Екологічні права та обов'язки громадян»

Поняття та особливості екологічних прав громадян. Структура екологічних прав як суб'єктивних прав особи. Класифікація екологічних прав громадян. Конституційні екологічні права на безпечне для життя та здоров'я довкілля, відшкодування шкоди, заподіяної їх здоров'ю та майну негативним впливом навколишнього природного середовища, одержання екологічної інформації та ін. Екологічні права, встановлені спеціальними законами про екологію, та екологічні права, передбачені підзаконними нормативними актами. Поняття, зміст, структура екологічних обов'язків громадян, їх види (загальні та спеціальні). Поняття і межі здійснення громадянами екологічних прав. Гарантії реалізації екологічних прав громадян. Основні правові форми охорони та захист екологічних прав громадян.

Тема 5. «Право власності на природні ресурси»

Поняття, особливості та зміст права власності на природні ресурси. Форми власності на природні ресурси та їх взаємодія. Право державної, комунальної та приватної власності на природні ресурси. Підстави, порядок та особливості виникнення права власності на природні ресурси. Підстави виникнення права власності на природні ресурси. Особливості виникнення права державної власності. Порядок надання природних ресурсів у приватну власність, приватизація земель. Загальна характеристика угод як підстав виникнення права власності на природні ресурси.

Державно-правові акти – документи, що посвідчують право власності на природні ресурси. Особливості застосування права комунальної власності на природні ресурси. Конкурентні засади судопридбання природних об'єктів державної та комунальної власності. Суб'єкти та об'єкти права власності на природні ресурси. Співвідношення між об'єктами екологічного права і об'єктами права власності на природні ресурси. Основні права та обов'язки власників на природні ресурси. Захист і гарантії прав власників. Обмеження прав власників природних ресурсів в інтересах держави та суспільства. Підстави припинення права власності, види та класифікація таких підстав. Безумовні й умовні підстави припинення права власності на природні ресурси. Порядок і умови припинення права приватної власності на природні ресурси. Відповідальність за угоди, які порушують право власності на природні ресурси.

Тема 6. «Право природокористування»

Загальна характеристика права природокористування. Співвідношення права природокористування з правом користування окремими природними об'єктами. Основні

принципи природокористування (похідність від права власності на природні об'єкти, платність природокористування, цільове призначення, стабільність, обов'язковість дотримання екологічних стандартів, нормативів, лімітів тощо). Об'єкти права природокористування. Суб'єкти права природокористування, їх класифікація. Екологічна правоздатність і дієздатність суб'єктів природокористування. Правові види природокористування, їх класифікація за об'єктами і суб'єктами, терміном користування, платністю (орендне) і безплатністю користування та іншими ознаками. Загальне, сумісне і відособлене природокористування. Підстави виникнення, зміни та подовження права природокористування (відповідні юридичні дії, факти, події).

Надання (відведення) природного об'єкта в натурі (на місцевості). Документи (державні акти, довідки, постанови, договори, ліцензії тощо), які посвідчують право природокористування, їх юридична природа. Особливості державної реєстрації прав на природні ресурси. Виникнення права природокористування у зв'язку з використанням іншого природного об'єкта, а також при переході права на будівлю. Здійснення права природокористування. Права та обов'язки природокористувачів. Обмеження прав природокористувачів. Захист суб'єктивних прав природокористувачів. Підстави, порядок та правові наслідки зупинення та припинення права природокористування, види і класифікація таких підстав (відповідні юридичні дії, факти, події).

Тема 7. «Правове забезпечення екологічної безпеки»

Поняття екологічної безпеки. Об'єктивні передумови формування системи екологічної безпеки. Нормативи екологічної безпеки. Складові частини екобезпеки: радіаційна, ядерна, техногенна, хімічна, пожежна безпека. Об'єкти та суб'єкти екологічної безпеки. Види екологічної безпеки та їх класифікація за об'єктами, джерелами небезпеки, територіальними ознаками, масштабами шкідливого впливу. Загальна характеристика законодавства України про надзвичайні екологічні ситуації (НЕС). Поняття НЕС, їх класифікація. Причини їх походження. Поняття зон НЕС, його юридичне значення. Підстави, порядок оголошення окремої місцевості зоною НЕС та її правовий режим. Правове забезпечення запобігання і ліквідації НЕС. Захист населення та територій у разі загрози та виникнення НЕС.

Поняття та характеристика правових заходів щодо забезпечення екологічної безпеки. Класифікація державно-правових заходів за направленістю їх дій. Загальна характеристика організаційно-превентивних, регулятивно-стимулюючих, розпорядчо-виконавчих, охоронновідновлювальних і забезпечувальних заходів. Поняття екологічної безпеки, її об'єкти, суб'єкти, нормативи та види. Правове забезпечення ризику в галузі екологічних правовідносин. Поняття та характеристика правових заходів щодо забезпечення екологічної безпеки. Юридична відповідальність за правопорушення в галузі забезпечення екологічної безпеки: умови, підстави та види.

Тема 8. «Правові засади економічного механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища»

Поняття та загальна характеристика економіко-правового механізму природокористування та охорони довкілля. Основні елементи і функції економіко-правового механізму. Платність як основний елемент економікоправового механізму Види зборів. Збори за спеціальне використання природних ресурсів, їх класифікація за об'єктами та іншими підставами. Збори за забруднення навколишнього природного середовища та їх види, порядок встановлення цих зборів і механізм розподілу отриманих коштів. Фонди охорони навколишнього природного середовища. Збори за погіршення якості природних ресурсів, особливості їх застосування. Фонди охорони навколишнього природного середовища. Стимулювання як одна з функцій економіко-правового механізму. Основні елементи стимулювання використання природних ресурсів та охорони навколишнього природного середовища. Поняття екологічного страхування. Об'єкти та суб'єкти екологічного страхування, його види. Екологічний аудит як складова економіко-правового механізму.

Тема 9. Правова охорона атмосферного повітря в Україні.

Атмосферне повітря як об'єкт правового регулювання, охорони та використання. Правове регулювання використання атмосферного повітря. Суб'єкти, об'єкти та зміст права використання права атмосферного повітря, як сировини основного виробничого призначення.

Економічно-правові заходи щодо забезпечення ефективного використання та охорони атмосферного повітря. Основні правила охорони атмосферного повітря. Правові засоби запобігання забрудненню атмосферного повітря. Контроль за охороною атмосферного повітря. Порушення в галузі охорони атмосферного повітря як підстави для юридичної відповідальності.

Особливості майнової відповідальності за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону атмосферного повітря. Особливості порушень законодавства про охорону атмосферного повітря як підстави для адміністративної, кримінальної та дисциплінарної відповідальності. Заходи органів внутрішніх справ по забезпеченню охорони атмосферного повітря.

Тема 10. Правова охорона тваринного світу в Україні

Тваринний світ як об'єкт використання, відтворення та правової охорони. Об'єкти тваринного світу. Право власності на об'єкти тваринного світу. Форми права власності на об'єкти тваринного світу. Суб'єкти та об'єкти права власності на об'єкти тваринного світу. Право користування об'єктами тваринного світу, його види. Зміст загального та спеціального використання об'єктів тваринного світу. Особливості здійснення спеціального використання. Підстави та умови припинення права використання об'єктів тваринного світу.

Особливості управління в галузі використання, відтворення та охорони тваринного світу. Правові засади здійснення моніторингу і контролю за дотриманням законодавства про тваринний світ. Державний облік ведення кадастру тваринного світу, Червоної книги України. Правові форми розподілу і перерозподілу тваринного світу.

Правове забезпечення охорони тваринного світу. Зміст правової охорони тваринного світу. Правові форми охорони тваринного світу. Особливості майнової (таксової) відповідальності за шкоду, заподіяну знищенням і незаконним добуванням об'єктів тваринного світу. Порушення законодавства в галузі використання, відновлення та охорони об'єктів тваринного світу як підстави для адміністративної, кримінальної та дисциплінарної відповідальності.

5.2. Тематика семінарських занять.

ТЕМА 1. Предмет, метод, система та принципи екологічного права

ТЕМА 2. Джерела екологічного права

ТЕМА 3. Управління природокористуванням та охороною довкілля

ТЕМА 4. Екологічні права та обов'язки громадян

ТЕМА 5. Право власності на природні ресурси

ТЕМА 6. Право природокористування

ТЕМА 7. Правове забезпечення екологічної безпеки

ТЕМА 8. Правові засади економічного механізму природокористування та охорони навколишнього природного середовища

ТЕМА 9. Правова охорона атмосферного повітря в Україні

ТЕМА 10. Правова охорона тваринного світу в Україні.

5.3. Організація самостійної роботи студентів.

№ з/п	Вид роботи	Кількість годин		Форми звітності
		д\ф	з\ф	

Підготовка до аудиторних занять та усіх видів контролю:	30	40	
- опрацювання лекційного матеріалу;	10	10	Опорний конспект лекцій, конспект семінарських занять
- підготовка до семінарських занять;	16	20	
- підготовка до проміжного контролю.	4	10	
Виконання індивідуальних завдань:	42	68	
- підготовка індивідуального науково-дослідного завдання (тези доповідей, наукова стаття);	20	30	Індивідуальне науково-дослідне завдання (тези доповідей, наукова стаття).
- складання термінологічного словника;	7	8	Термінологічний словник
- підготовка презентацій;	8	15	Презентація
- складання схем, таблиць.	7	15	Схема, таблиця
Разом	72	108	

Тематика доповідей

1. Поняття екологічного права.
2. Предмет і об'єкт екологічного права.
3. Методи екологічного права.
4. Система екологічного права.
5. Принципи екологічного права.
6. Екологічне право як галузь науки і навчальна дисципліна.
7. Загальна характеристика джерел екологічного права.
8. Загальна характеристика екологічних прав громадян.
9. Право громадян на безпечне для життя і здоров'я довкілля.
10. Право вільного доступу до екологічної інформації.
11. Гарантії реалізації екологічних прав громадян.
12. Захист екологічних прав громадян.
13. Обов'язки громадян у галузі охорони навколишнього природного середовища.
14. Природні ресурси – надбання Українського народу.
15. Поняття та зміст права власності на природні ресурси.
16. Форми власності на природні ресурси.
17. Право природокористування.
18. Правове забезпечення екологічної безпеки.
19. Правове забезпечення екологічної безпеки при поводженні з небезпечними хімічними речовинами.
20. Правове забезпечення ядерної та радіаційної (радіоекологічної) безпеки.
21. Правові засади забезпечення біологічної та генетичної безпеки.
22. Система державного управління в галузі охорони навколишнього природного середовища.
23. Екологічне програмування та прогнозування.
24. Державний моніторинг довкілля.
25. Екологічне ліцензування.
26. Екологічна експертиза: роль і значення
27. Екологічний аудит: поняття і сутність
28. Екологічний контроль – основна функція управління
29. Юридична відповідальність за екологічні правопорушення.
30. Правові засади охорони та використання земель.
31. Правові засади охорони та використання вод.
32. Правові засади охорони та використання надр.
33. Правові засади охорони та використання атмосферного повітря.
34. Правові засади охорони та використання тваринного світу.
35. Правові засади охорони та використання рослинного світу.

36. Правові засади охорони та використання лісів.
37. Правове регулювання поведження з відходами.
38. Правові засади раціонального використання екологічної мережі України.
39. Правові засади охорони та використання природних ресурсів континентального шельфу та виключної (морської) економічної зони України.

Ключові слова для термінологічного словника

Екологічне право, Екологічні права та обов'язки громадян України, Право природокористування, Природно-заповідний фонд, Надра, Екологічне правопорушення, Екологічний моніторинг.

6. ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

- 6.1. *Форми поточного контролю:*** семінарські заняття, самостійне завдання.
- 6.2. *Форми проміжного контролю:*** модульна контрольна робота.
- 6.3. *Форми підсумкового контролю:*** Екзамен.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Під час поточного контролю оцінюються відповіді студента на семінарських заняттях, результати самостійної роботи з науковою літературою та першоджерелами, а також якість виконання студентом індивідуального завдання.

Модульна контрольна робота проводиться в письмовій формі та включає два теоретичні питання та декілька тестів.

Зразок варіанту модульної контрольної роботи:

1 варіант

Тестові завдання:

1. Екологічне право належить до:
  - А. Самостійних галузей російського права
  - Б. Неосновних галузей
  - В. Інститутів адміністративного права
  - Г. Підгалузі конституційного права
2. Предметом екологічного права є відносини по:
  - А. Природокористування
  - Б. Охорону навколишнього середовища
  - В. Використання земельних ділянок різних категорій
  - Г. Взаємодії суспільства і держави
3. Загальна частина екологічного права включає в себе правові інститути, що визначають:
  - А. Екологічний контроль
  - Б. Екологічну експертизу
  - В. Правовий режим особливо охоронюваних природних територій
  - Г. Охорону земель і надр
  - Д. Правовий режим лісокористування
4. Методи еколого-правового регулювання ...
  - А. Імперативні приписи, дозволи і заборони на вчинення певних дій
  - Б. Формально-юридичні методи
  - В. Порівняльно-правові методи
  - Г. Переконавання і примус

Д. Гіпотеза, диспозиція, санкція

5. Об'єкт, створений людиною для забезпечення його соціальних потреб і не володіє властивостями природних об'єктів-це ...

А. Антропогенний об'єкт

Б. Природно-антропогенний об'єкт

В. Природний ландшафт

Г. Штучний ландшафт

Теоретичні питання

1. Екологічне ліцензування.

2. Екологічна експертиза: роль і значення.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

8.1. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	відмінно
70-89	добре
51-69	задовільно
26-50	незадовільно
1-25	

Схема розподілу балів

Максимальна кількість балів	40 балів (поточний контроль) – середньозважений бал оцінок за відповіді на семінарських заняттях та виконання індивідуальних завдань, який переводиться у 100-бальну шкалу з ваговим коефіцієнтом.0,4	10 балів (проміжний контроль) – за результатами виконання модульної контрольної роботи	50 балів (підсумковий контроль) – за результатами відповідей на екзамені
Мінімальний пороговий рівень	20 балів (поточний контроль)	6 балів (проміжний контроль)	25 балів (підсумковий контроль)

8.2. Критерії оцінювання під час аудиторних занять

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
5 балів	Оцінюється робота студента, який у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки.
4 бали	Оцінюється робота студента, який достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується науковою

	термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки.
3 бали	Оцінюється робота студента, який відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки.
2 бали	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань.
1 бал	Оцінюється робота студента, який не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді.
0 балів	Оцінюється робота студента, який не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

8.3. Критерії оцінювання індивідуальних завдань

Вид	Максимальна кількість балів
Тези доповідей	5
Термінологічний словник	5
Вирішення ситуаційних задач	5
Презентація	5

9. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби для демонстрування презентацій (ноутбук, проектор).

10. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

10.1. Основна література

1. Адаменко Я.О. Оцінка впливів техногенно-небезпечних об'єктів на навколишнє середовище: науково-теоретичні основи, практична реалізація: автореф. дис. ... д-ра. техн. наук: спец. 21.06.01 / Адаменко Я.О. – Івано-Франківськ, 2006.- 25 с.
2. Алихаджиева А.С. Правовой механизм реализации права на благоприятную окружающую среду: 12.00.06 / А.С. Алихаджиева. – Саратов, 2003. – 236 с.
3. Антонюк У.В. Міжнародно-правові аспекти забезпечення екологічної безпеки у сфері залізничного транспорту // Держава і право ім. В.М. Корецького. – 2012. – Випуск 56.- С. 382-385.
4. Андрейцев В.І. Екологічне право і законодавство суверенної України: проблеми реалізації державної екологічної політики: моногр. / В.І. Андрейцев. – Д.: Нац. гірн. Ун-т, 2011. – 373 с.

5. Бабенко В. І. Організаційно-правові аспекти прокурорського нагляду за додержанням законів про охорону довкілля: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. – Одеса: Одеська національна юридична академія, 2004. – 20 с.
6. Балюк Г.І. Проблеми формування та становлення ядерного права України. Автореф. дис. ... доктора. юрид. наук: 12.00.06. / Балюк Галина Іванівна.– К., 2000. – 33 с.
7. Басай Р.М. Правове регулювання техногенно забруднених земель в Україні // Держава і право ім. В.М. Корецького. – 2012. – Випуск 56.- С. 393-398.
8. Бахуринська М.М. Правові засади концесії земельної ділянки за законодавством України. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. / Балюк Галина Іванівна.– К., 2008. – 20 с.
9. Бейкун А.Л. Науково-методологічні аспекти вдосконалення управлінсько-правових інструментів охорони природних ресурсів та реалізації права природокористування в аграрному секторі // Держава і право ім. В.М. Корецького. – 2011. – Випуск 51. – С. 505-510.
10. Білорусов Р.В. Правові аспекти визначення права загального користування надрами // Право і суспільство. – 2015. - № 4. – С. 130-135.
11. Блажкевич Т.П. Вплив чинника часу на інвестиційні проекти у водному господарстві аграрного сектору / Т.П. Блажкевич. – Львів: Вісник Львівського національного аграрного університету: економіка АПК, 2014. - № 21 (1). – С. 245-252.
12. Бондарчук Н.В. Актуальні питання адміністративної відповідальності за порушення законодавства щодо земель авіаційного транспорту // Людина, суспільство, держава: правовий вимір в сучасному світі: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, Національний університет, 27 лютого 2014 р. – К.: Видавець ТОВ МП ЛЕСЯ, 2014. – 708 с. – С. 485-487.
13. Бобкова А.Г. Правове забезпечення рекреаційної діяльності. – Автореф. дис. ... д. ю. н. ... 12.00.04; 12.00.06. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2001. – 19 с.
14. Бредіхіна В.Л. Конституційні засади права громадян на безпечне навколишнє природне середовище: моногр. / В.Л. Бредіхіна. – Х.: Вид. СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2008. – 168 с.
15. Братель Г.О. Цивільно-правові наслідки надзвичайних ситуацій: Автоєф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Національний університет внутрішніх справ. – Х., 2003. – 22 с.
16. Бредіхіна В. Л. Конституційні засади права громадян на безпечне навколишнє середовище: монографія / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. — Х. : Видавець ФО-П Вапнярчук Н.М., 2008. — 168с.
17. Бредіхіна В. Л. Право громадян на безпечне навколишнє природне середовище: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого. – Х., 2005. – 21 с.
18. Бусуйок Д.В. Функції органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення раціонального використання та охорони земель // Держава і право ім. В.М. Корецького. – 2011. – Випуск 52. – С.395-400.
19. Борисюк Б.В. Трансформація фізико-хімічних показників ґрунту у лісових формаціях ландшафтного заказника “Миколинці” / Б.В. Борисюк, І.В. Лип’янець // Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. Випуск № 1 (41), т. 3 2014, С. 108-113.

20. Бондарчук Н.В. Природоохоронне законодавство та екологічне право: навч. посібник // Н.В. Бондарчук – Ж.: Вид-во ЖНАЕУ, 2015. – 276 с.
21. Вівчаренко О.А. Окремі аспекти контролю за використанням та охороною земель в Україні // Держава і право ім. В.М. Корецького. – 2011. – Випуск 51. – С. 474-481.
22. Василенко Л.П. Правові проблеми діяльності органів виконавчої влади з питань екології: монографія / Л.П. Василенко; за аг. ред. В.І. Курила. – Житомир: Житомирський національний агроекологічний університет, 2014. – 167 с.
23. Василенко Л.П. Правові засади діяльності державних органів Російської Федерації у сфері захисту об'єктів довкілля / Л.П. Василенко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Юридичні науки". – 2015. - № 1. – С.125-132.
24. Валерко Р.А. Вміст рухомих форм мікроелементів у ґрунтах приміської зони м. Житомир / Р. А. Валерко // Агрохімія і ґрунтознавство: між від. темат. наук. зб. – Спец. вип. – Кн. 3. – Харків-Миколаїв: 2014. – С. 89-91.
25. Вітовська І. В. Правове регулювання використання природних ресурсів виключної (морської) економічної зони України. – Автореф. дис. ... к. ю. н. ...12.00.06. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені В. Стефаника, 2004. – 19 с.
26. Годованюк А.Й. Правовий режим земель природно-заповідного фонду: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.06) / Київський нац. Ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2008. -19 с.
27. Галяметдинова А.Ю. Международно-правовые аспекты экологической безопасности: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. – Казань, 2002. – 180 с.
28. Григор'єва Т. В. Правове регулювання використання й охорони водних живих ресурсів. – Автореф. ... к. ю. н. ... 12.00.06. – Х.: Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого, 2005. – 16 с.
29. Грицкевич С. Г. Конституційні екологічні права людини й громадянина та їх забезпечення органами внутрішніх справ. – Автореф. дис. ... к. ю. н. ... 12.00.02. – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2002. – 15 с.
30. Гвоздик П.О. Джерела екологічного права: моногр. / відп.ред. Н.Р.Малишева. – К.: Алерта, 2012. – 304 с.
31. Гетьман А.П. Правовые проблемы экологической политики Европейского Союза и Украины: моногр. / А.П. Гетьман, В.И. Лозо. – Х.: Право, 2014. – 280 с.
32. Гетьман А.П. Становлення та розвиток інституту екологічних прав людини у законодавстві України / А.П. Гетьман // Право України. – 2012. - № 1-2. – С. 180-201.
33. Гетьман А.П. Основні напрямки розвитку законодавства Європейського Союзу про охорону біосфери / А.П. Гетьман // Пробл. Законності. – Х., 2012.- Вип. 118. – С. 211-223.
34. Григор'єва Т.В. Правові засади використання, охорони та відтворення водних живих ресурсів / Т.В. Григор'єва: моногр. – Х.: Право, 2011. – 176 с.
35. Грицан О.А. Окремі проблеми здійснення державного контролю за використанням і охороною надр та шляхи їх розв'язання // Держава і право ім. В.М. Корецького. – 2011. – Випуск 52. – С. 411-416.
36. Герасимчук Л.О. Особливості забруднення важкими металами урбаноземів агроселітебних ландшафтів м. Житомир / Л.О. Герасимчук // Агрохімія і ґрунтознавство: між від. темат. наук. зб. – Спец. вип. – Кн. 3. – Харків-Миколаїв: 2014. – С. 91-93.
37. Данилко Н.І. Засади правового регулювання викупу земельних ділянок для суспільних потреб органами місцевого самоврядування // Держава і право ім. В.М. Корецького. – 2012. – Випуск 56.- С. 399-404.

38. Дрозд О.Ю. Адміністративна відповідальність за самовільне зайняття земельної ділянки: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук (12.00.07) / Акад. управл. МВС. – К., 2010. – 20 с.
39. Запольсьський А.К., Войцицький А.П., Пількевич І.А., Багмет А.П. та інш. Моніторинг довкілля. Том 1. Підручник. Кам'янець-Подільський ПП “Медобори-2006”, 2012. – 360 с.
40. Захарченко П.П. Розвиток права власності на землю в Україні (середина ХІХ-перша чверть ХХ ст.): Монографія / КНУВС. – К.: Атіка, 2008. – 295 с.
41. Захарченко П.П. Право власності на землю в Україні: інституалізація, правове забезпечення, особливості реалізації (середина ХІХ- перша чверть ХХ ст.): Автореф. дис. ... докт. юрид. наук (12.00.01) / КНУВС. – К., 2009. – 36 с.
42. Збалансоване використання земельних ресурсів: навч. посіб. для підготовки фахівців напряму 6.040106 “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування” у ВНЗ II-IV рівнів акредитації / Клименко М.О., Борисюк Б.В., Колесник Т.М. – Херсон:ОЛДІ-ПЛЮС, 2014. – 552 с.
43. Корнєєв Ю.В. Земельне право. 2-ге вид. перероб. та доп. Навч. Посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. - 248 с.
44. Куян І.А. Адміністративна відповідальність за екологічні правопорушення // Дис. автореф. дис. на здобуття канд. юрид. наук: спец. 12.00.06 “Земельне право, аграрне право, екологічне право, природоресурсове право”. – К., 2001. – 15 с.
45. Кишко-Єрлі О.Б. Територія, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи як складова частина екомережі України // Держава і право ім. В.М. Корецького. – 2011. – Випуск 52. – С. 407-410.
46. Кіндюк Б.В. Принципи українського лісового права // Держава і прао ім. В.М. Корецького. – 2011. – Випуск 53. – С. 487-493.
47. Ковтун О.М. Правові аспекти охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду України. – Автореферат дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. – К., 2008. – 16 с.
48. Костяшкін І. О. Право земельного землекористування громадян: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06. – К., 2005. – 204 с.
49. Кулинич О.П. Право приватної власності на земельну ділянку як об'єкт цивільно-правового захисту // Держава і право ім. В.М. Корецького. – 2011. – Випуск 53. – С. 401-406.
50. Куцевич М.П. Кримінальна відповідальність за екоцид: міжнародний та національний аспекти // Автореф. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.08 „Кримінальне право, кримінологія, кримінально-виконавче право” / М.П. Куцевич.– К., 2007. – 20 с.